

וַיִּשָׂא לְלוֹט אֶת-עֵינָיו וַיֵּרָא אֶת-כָּל-פְּכַר הַיַּרְדֵּן כִּי כָלָה מִשְׁקָה לְפָנָיו | שַׁחַת יְהוָה אֶת-סֹדֶם וְאֶת-עַמּוֹרָה כְּגֹן-יְהוָה כְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּאֶכָה צֶעַר: | יֵא וַיִּבְחַר-לוֹ לְלוֹט אֶת כָּל-פְּכַר הַיַּרְדֵּן וַיִּסַּע לְלוֹט מִקְדָּם וַיִּפְרְדּוּ אִישׁ מֵעַל

י. חזקף לוט ית עינוהי. נחזא ית כל מישר ירדנא. ארי כליה בית שקנא. קדם חקלות י: ית סדום וית צמרה. כגנחא דיי פארעא דמצרים. קטי

צער: יא. ובחר ליה לוט. ית כל מישר ירדנא. ונטל לוט פקדמיתא. ואחפרשו. גבר מלנת

רס"ג (י) ככר, שטח נטעים. באכה. עד באכה. (יא) ויסע לוט מקדם. נסע מן המזרח.

רמב"ן הכנעני והפריזי יושב הארץ כוכב מקניהם ויגרשום⁵⁸, או יכו אותם לפי חרב ויקחו להם מקניהם ורכושם, כי ישיבת הארץ עתה להם לא לאברם. וזה טעם והכנעני והפריזי, כי הזכיר שהיו עמים רבים יושבים בארץ ההיא. ולהם ולמקניהם אין מספר. ולא ישא אותם הארץ ואת אברם ולוט. וממלת אז יראה לי כי העמים היו בארץ בימים ההם יושבי אהל ומקנה. נאספים מקצתם אל עיר אחת ורועים שם שנה או שנתיים, ונוסעים משם אל גבול אחר אשר לא רעו אותו, וכן יעשו תמיד כמנהג בני קדם. והכנעני והפריזי היו אז בארץ הנגב. ובשנה האחרת יבואו שם היבוסי והאמורי.

(י) כגן ה' כארץ מצרים. יאמר כי ארץ הככר כולה משקים אותה כרגל מן הירדן. כדרך הנעשה כגן ה', שנאמר בו ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן (לעיל ב י). וכדרך שהיא בארץ מצרים שנאמר בה והשקית כרגלך כגן הירק (דברים יא י). והזכיר שני המקומות. אמר כגן ה' שהמקום הטוב בתחוננים כן הוא כולו משקה. והזכיר כארץ מצרים מקום ידוע לרעה. ורבותינו אמרו⁵⁹ כגן ה', לאילנות. כארץ מצרים, לזרעים. ירצו לפרש שיש בככר נהרות גדולים ישקו אילני הגנות כגן ה'. וכו' יאורים כארץ מצרים ישקו גן הירק. ובחר לו לוט בזה כי הארץ שישקו אותה כן, רחוקה מן הבצורת וטובה למרעה.

58 מפני שרועי לוט באו כנבולו לכן יסמע הכנעני כוכב מקניהם. אבל אם לא היו רועים יחד לא היה המקנה רב. 59 ספרי עקב לח.

חזקוני (י) כי כלה משקה. י"מ³³ וירא את כל הככר כי הירדן³⁴ משקה את כל הארץ. כגן ה' שאינו צריך להשקות. כדכתיב: ונהר יוצא מעדן וגו' (לעיל ב י). כך מצרים. שהרי נילוס עולה ומשקה אותה³⁵.

(יא) ויפרדו איש מעל אחיו. פרידה גדולה היתה וכן הוא אומר: לא יבא עמוני ומואבי וגו' (דברים כג ד).

33 ראה רמב"ן. 34 לשון הפסוק: וירא את כל ככר הירדן כי כלה משקה וגו'. הנה מסרסין את לשון הפסוק. 35 פירוש זה הובא במדרש אגדה כאן.

ספורנו (יא) ויבחר לו לוט את כל ככר הירדן. בחר כל אותו המקום שיוכל הוא לבדו ורועיו לבקש בו מרעה ולא יוכלו זה אברהם ורועיו שם. ויסע לוט מקדם. לא נטה לימין ולא לשמאל שהם צפון ודרום. אבל נסע מן המזרח¹² למערב להתרחק מאברהם שהיה מושבו במזרחה של ארץ ישראל קרוב לעי. ששם עלו שכטים באי הארץ ראשונה כבואם מעבר הירדן מההה¹³. ויפרדו איש מעל אחיו. לא במרעה לבד אבל גם בדירתם.

כניהם. ור' ימב"ן. 12 כאור "מקדם". 13 ר' יהושע ד.

ואעמוד לך למגן ולעזר. וסוף דבר הוצרך לו. שנאמר: וישמע רש"י אברם כי נשבה אחיו וגו' (להלן יד יד). ואימינה, אימין את עצמי. כמו: ואשמאילה, את עצמי. ואם תאמר היה לו לינקד ואימינה⁵¹, כך מצינו במקום אחר: אם אש להימין (ש"ב יד יט). ואין נקוד להימין⁵².

(י) כי כלה משקה. ארץ נחלי מים. לפני שחת ה' את סדום ואת עמורה, היה אותו מישור. כגן ה', לאילנות. כארץ מצרים, לזרעים⁵³. באכה צער, עד צער. ומדרש אגדה⁵⁴ דורשה לגנאי, על שהיו שטופי זמה בחר לו לוט בשכונתם⁵⁵.

(יא) ככר, מישור, כתרגומי⁵⁶. מקדם, נסע מאצל אברם והלך לו למערבו של אברם, נמצא נוסע ממזרח למערב. ומדרש אגדה⁵⁷ הסיע עצמו מקדמונו של עולם, אמר: אי אפשר לא באברם ולא כאלהיו.

51 האל"ף כפחת הוי"ו שהיא אות הראשונה של השדש בשו"א. כפי ואשמאילה. שהאל"ף כפחת. 52 שהה"א שמושית נקוד בצירי (מאידת עינים). 53 ספרי עקב לח. 54 כ"ד מא. ז. 55 כ"ד נוסף: "במסכת הוריות". ראה שם י"ב. 56 מישר. 57 כ"ד מא. ז.

(י) ככר הירדן. מקום צמחים, והכ"ף כפול. או נעדר מכו נרחב ראביע (ישעיה ל כג)⁴², וכן בת עין, מן בכת עינו (זכריה ב יב). משקה. זכר אחר נקבה וכן תאכלהו אש לא נפח (איוב כ כו). לפני שחת ה'. קודם שישחת, והוא שם הפועל מהבנין הכבד הדגוש⁴³.

(יא) ויסע לוט מקדם. כי סדום מערב בית אל.

צריכה להיות נהיגת כמו כבלה ואשמאילה כאן. לפיכך כתב ולא ידענו. 42 אם עיקרו כו. הכי כאן כפולה. ואם עיקרו ככר חסיה הכי בפסוק כו נרחב (ישעיה ל כג). 43 בנין פיעל.

להשאר בזה שהוא הדרום אני אהיה נדחה מפניך ואלך לצפון רדיק הארץ.

(י) וישא לוט את עיניו, מההר שהיו שם כי בהר היו יושבים, כמו שאמר³⁹. ונשא משם את עיניו כי מקום גבוה היה לראות הארץ לפניו וראה את כל ככר הירדן שהיתה ארץ מקנה. כי כלה משקה, ואמר: כלה אחר שאמר כל, להגדיל הדבר וכן כל מלכי גוים כולם (ישעיה יד יח)⁴⁰. ככר, כתרגומי, מישור^{40*}, וכן בככר הירדן יצקם (מ"א ז, מו). והככר הזה היה סמוך לארץ סדום ועמורה כמו שאמר: ואת כל הככר (להלן יט כה). והיתה הארץ לפני שנשחתה כמו גן ה' והוא גן עדן שהיו ארבע הנהרות משקין אותו או כמו ארץ מצרים שהנהר משקה אותה כולה. באכה צער, הה"א כה"א הנצבת עמכה (שמו"א א כו) וזולתו⁴¹. והכ"ף איננה נוספת⁴² כאשר חשב⁴³ וכן כ"ף כערבך הערבך (ויקרא כז) כי כ"ף באכה לנוכח היא, ככל כ"ף הנמצא וכןגד יודע המקום ידבר, וכן ערבך כנגד הכהן ידבר, כמו שאמר כערבך הכהן (ויקרא כו יב) ואמר כי עד צערך היה המקום משקה.

40 ראה מכלול שער דקדוק הפעלים (ד' ליק סא. א). 39 לעיל יב. ח. 41 ראה מכלול שער דקדוק הפעלים (ד' ליק ס"ד וכן בספרי השרשים (ככר). 42 ראה אבן עזרא (ע"ך). 43 ראה אבן עזרא ויקרא כו. ב. כה. ב).

מלח ואין ראוי לחיות שום בריה, ובתחלה שלא היה להירדן ים לפול אל תוכו, עת עלה על גדותיו שטף על כל הככר, כמו הנילוס בעת ימלא מים ישקה את כל ארץ מצרים, ואחר מהפכת סדום שנעשה העמק והים הזה בעת שמתמלא הירדן מימיו נשפכים אל הים הזה, והגם שנשפכים לשם מים רבים אינו מתמלא לעולם, כי המים נבלעים בתהומות כמ"ש חוקרי הארץ, אמנם לפני שחת ה' את סדום ואת עמורה היה הירדן עובר את גדותיו כנהר נילוס ומשקה את כל הככר שהולך יותר משלשים פרסאות, ושם ככר מיוחד בכ"מ רק לככר הירדן (ולא נמצא רק בנחמיה (יב כח) מן הככר סביבות ירושלים) ואמר כגן ה' כארץ מצרים, כי גם בגן עדן כתיב ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, ופי' חז"ל במדרש כגן ה' לאילנות וכארץ מצרים לזרעים, כי בג"ע הצמיח ה' כל עץ נחמד למראה וטוב למאכל, ובמצרים כתיב לא כמ"מ היא אשר תזרע את זרעך והשקית ברגלך כגן הירק, כי האילנות דלים וקטנים במצרים כנודע וככר הירדן היה בו בין אילנות טובים בין זרעים, ולא היה צריך למי גשמים וככר זה נמשך עד צוער. ולכן,

(יא) ויבחר לו לוט את כל ככר הירדן ששם מרעה טוב וארץ פוריה, ולא הגיע עדיין אל ערי הככר רק ישב בככר הרחק מאדם העיר ואז לא נפרד עדיין מאברהם לגמרי, ועדיין היה אחדות ביניהם מרחוק, אבל אח"כ ויסע לוט מקדם, נסע מצד מזרח א"י ששם התחלת הככר לצד מערכו ששם ערי הככר, וגם רומז שנסע מהנהגתו הקודמת שהלך בדרכי אברהם, ובמד' שנסע מקדמונו של עולם, ואז ויפרדו איש מעל אחיו הפרדה גמורה, וכמ"ש במד' הבדל אכ"כ אלא הפרד מה הפרדה הזו אינה קולטת זרע וכו'.

(יב - יג) אברם, כי אברם נשאר יושב בארץ כנען, ולא נתישב בעיר בין אנשים רעים, ולוט ישב בערי הככר תחת שישב עד עתה בארץ הככר לבדו, התישב בהערים, ובחר אחר כך ליטע אהלו עד סדום. ואנשי סדום היו רעים בין אדם לחברו וחטאים בין אדם למקום, והתחיל ללמוד ממעשיהם:

(יד - טו) וה' אמר אחרי הפרד לוט מעמו. שתחלה לא רצה שישתתף לוט במתנת הארץ עד שנפרד לוט, אמר לו, שא נא עיניך, כי ממה שא"ל תחלה לזרעך אתן את הארץ הזאת, חשב שכוונתו רק על פלך זה, ולכן לא התהלך בארץ לכל צד, א"ל ה' כי כל הארץ אשר אתה רואה (ונתן כח בעיניו שיראה את כל הארץ) לך אתננה:

(טז) ושמתי. ובל תשאל, הלא אני יחיד וגם אם אלד בן, איך יירש איש אחד ארץ גדולה כזאת, א"ל שזרעו יהיו רבים כעפר הארץ, וע"כ,

(יז) קום התהלך בארץ, וא"צ שתשב במקום אחד, ואמר לארכה ולרחבה, שכן בניו ירשו תחלה כל אורך א"י מן הירדן ועד הים בצד הנגב, ואת הרוחב שהוא צד הצפון לא כבשו עד אחר ימים רבים:

(יח) ויאהל. ע"י דבור הזה עקר אהלו ממקום זה והתישב בחברון כיון שניתן לו רשות להתישב בכ"מ:

מלבי"ם בראשית פרשת לך לך פרק יג

3

2

(א - ב) ויעל וכו' ואברם וכו'. ה' שלח מלאכו לפניו לשמרו בדרך שהיה מסוכן בעת ההיא עת רעב ומלחמה, הגם שהיה כבד מאד במקנה וכו' שזה יעיר תשוקת האורבים לשלול שלל ולבוז בו, ואמר ולוט עמו שעתה לא היה טפל לאברהם כמ"ש תחלה ולוט אתו, כי גם הוא היה עשיר ולא היה סר עוד למשמעת אברהם, כמ"ש פסוק (ה ח), כמ"ש בהבדל שבין אתו ובין עמו בפ"ה הת"ה קדושים (סי' מא) שעמו מורה השווי:

(ג) וילך למסעיו, ר"ל שתכלית הליכתו לא היה לשכון במקום מיוחד רק לנסוע ממקום למקום לאסוף אנשי המקום ולדרוש לפניהם יחוד ה' ופנות האמונה, ומ"ש מנגב אין פירושו שהלך מדרום לצפון, כי הדרך ממצרים לא"י הוא מצפון לדרום, רק פ"ה שהלך ממערב למזרח בדרומה של א"י ברצועה שהי' שייך אח"כ לשבט יהודה, עד שבא לבית אל, ומבית אל הלך עד המקום שהיה שם אהלו בתחלה, שהיה מזרחית לבית אל כמ"ש (יב ח) בית אל מים:

(ד) אל. ומגמת פניו היה אל מקום המזבח אשר עשה שם במקום ההוא, שהגם שכבר עשה מזבח בשכם, קורא מזבח זה בשם ראשונה, מצד שקרא שם בשם ה' לפרסם אלהותו ברבים, שזה לא עשה בשכם שהיה רק מזבח מצד שנראה אליו ולא קרא שם ה' בפרסום, ולא תקע שם אהלו ימים רבים, שעז"א אשר היה שם אהלו בתחלה, ובאהל לא יצדק לשון ראשונה כמ"ש בבאורי לישעיה (א כו):

(ה) וגם ללוט מצד שהלך את אברם היה לו צאן ובקר ורכוש בפ"ע בזכות אברהם, ובכ"ז לא שם זאת על לבו כמו שיבאר:

(ו) השאלות (ו - יח)

למה כפל ולא נשא אותם הארץ, ולא יכלו לשבת יחדו, למה אמר והכנעני והפרזי אז יושב בארץ. היל"ל בקצור ויבחר לוט את ככר הירדן וישב בערי הככר. מ"ש כל הארץ אשר אתה רואה לך אתננה כבר הבטיח לו בראשונה. ולמה אמר קום התהלך בארץ. ולא נשא אותם הארץ, וזה היה משני טעמים א] כי היה רכושם רב וצר להם המקום ב] ולא יכלו לשבת יחדו, כי לוט התחיל להתפרד מדעות אברהם וממנהגיו, וזה עורר שנאה ביניהם בלב, וכמ"ש שנאה תעורר מדנים, כי האחים והקרובים ימחלו זל"ז על נזקי שכנים ולא ירע בעיניהם זב"ז, רק אם יש שנאה ביניהם תצמיח ריב ומדון, וכן היה פה שע"י שנעשה קצת שנאה ביניהם צר להם המקום והקפידו זע"ז, ועי"כ,

(ז) ויהי ריב בין רועי מקנה, שכאשר חדלה האהבה בין האחים, עשה זה פרי בין עבדיהם, וחז"ל בארו שהיה הריב על שרועי לוט היו מרעין בשדות אחרים, כי היו משרתיו רשעים כאדוניהם שנטה מארחות אברהם שמאס בבצע מעשקות. והכנעני והפרזי תחלה כתיב והכנעני אז בארץ שאז נכנס הכנעני והיה לוחם וכובש בשכם, ובעת ששב אברהם ממצרים נתוסף עליו פרזי וכבר כבשו גם בבית אל, והתישבו שם כי נכנעו העמים לפניהם, ועז"א אז יושב בארץ, וספר זה משני טעמים. האחד, שמצד זה היה בנקל שריב הזה יעש באושים, כי יגיע דברי ריבותם באזני שכניהם, וכינסו א"ע בתגר זה כאדוני הארץ ושופטיה, ובשגם לחז"ל שהיה הריב ע"י שרועי לוט היו מרעים בשדות אחרים כמ"ש עכרתם אותי להבאישיני ביושב הארץ בכנעני ובפרזי וכו', זאת שנית היא הצעה לתוכחת אברם אל לוט:

(ח) ויאמר אברם אל לוט, א"ל ראה הנה שני אומות מפורדות כנעני ופרזי יושב בארץ בשלום ובשלוח ולא יקנאו זא"ז, ואיך תהיה מריבה ביני ובינך שאנחנו אחים, ויש הבדל בין ריב ובין מריבה, שמריבה מציין הענין הגורם את הריב, ר"ל הלא המריבה [שהוא הסבה הגורם את הריב] ביני ובינך הוא מה שאנשים אחים אנחנו, שאם לא היינו אחים, הנה הארץ רחבת ידיים לפנינו, וכל אחד היה מוצא מקום למקנה, ורק מצד שאנשים אחים אנחנו, ומתחברים לשבת יחדו במקום אחד מצומצם זה הוא סבת המריבה:

(ט) הלא כל הארץ לפניך, כשאמר ה' לאברהם בפעם הראשון לזרעך אתן את הארץ הזאת חשב שכוון רק על הפלך הזה ששוכן שם הכנעני (וכמו שמבואר בפ' יד יז) ולכן שכן רק בפלך הזה שאמר לו ה', אבל אתה הלא כל הארץ לפניך ורשות לך לגור במקום אחר לכן הפרד אתה, ואם תפרד לצד שמאל אשאר אני בימינך, ואם לצד ימין אשאר בשמאלך להיות לך לעזר תמיד, ובמליצה יאמר, אנחנו שנינו כגוף אחד ש"ל שתי ידיים, ואם תהיה אתה יד השמאלית וההלוחשה אהיה אנכי הימנית והחזקה, או בהפך:

(י) וירא את כל ככר הירדן, הנה הירדן נופל בצד צפונה אל ים המלח, וים המלח הוא ימה של סדום, ולא היה שם בתחלה, רק אחר שנהפכו ערי הככר פתחה הארץ את פיה ויהי שם עמק גדול, אשר נפלו לתוכה מי הירדן, והמים נעשו מלוחים מסבת התהום שמלא

חפץ חיים - קונטרס נפוצות ישראל פרק ו

4

עוד מענין זה וגם אודות ההנהגה הגבוהה שנתרבה בימינו

עוד יש איזה סבות צדדיות שעל ידן נתרבה ג"כ הנסיעה לקצוי ארץ מדי יום ויום. א) שנתרבה ההנהגה הגבוהה [הלוקסוס] בעו"ה מאד מאד ומן השמים אין מסכימים עליו [וכידוע שעיקר הדבר הזה בא מכח תאות הכבוד שכל אחד רוצה להתדמות למי שלמעלה הימנו אף שאין בכחו זהו היפך דעת התורה] וע"כ אין משיג האדם השפעה כפי רצונו להלוקסוס (דאם ינתן לו יגביה הלוקסוס יותר ויותר ואין סוף לדבר) והיצה"ר אין מניח לאדם לחסר מן הלוקסוס מאומה וממילא האדם הולך וחסר מדי יום ויום עד שעליו לבסוף נעשה עני גדול וחסר לחם ובע"ח גדול ומוכרח לברוח מביתו מחמת החובות והעניות אפילו לקצוי ארץ ובדעתו אולי תזריח שם שמש ההצלחה עליו ויזכה לפרע חובותיו ולשוב לביתו וכמה פעמים עומד ומצפה על ההצלחה ואין עולה בידו וכל ב"ב רעבים וצמאים כמה שנים וגם נתפרסם בעיר לגזול ועושק עבור חובותיו וכמה פעמים מפני גודל דחקו עושה שם ג"כ כמה דברים שהם נגד התורה ומי גרם לכל זה שנעשה בזוי לפני התבל וגם לפני ה' אינו רצוי האם לא יצר הלוקסוס שפתהו לדור בדירה נאה ביותר שלא לפי כחו וכן במלבושים וש"ד כה"ג כדי שעליו ינחול כבוד הוא וכל ב"ב כתאות לבו ולבסוף השביע את כולם בקלון וכלימה וזהו שכר הלוקסוס בעוה"ז לבד מה שיצטרך להשיב תשובה לע"ל לפני אדון הכל על ממון אחרים שנשאר ת"י בעולם ועל שארי עברות שעבר ע"י הלוקסוס וע"כ החכם עיניו בראשו להתנהג בהוצאת ביתו בכל עניניו רק כפי ערך הריח שלו ופחות מזה מעט אולי יזדמן איזה עת שלא ירויח כ"כ ובאופן זה לא יגע בממון אחרים ולא יצטרך להתנדוד בארץ רחוקה לעולם. וכל"ז דברנו כשאין מצליח אצלו שמה ואם זרחה עליו שמש הצלחה ג"כ מצוי מאד שלא טוב הדבר לנפשו יותר מבראשונה דהיינו אפילו אם אותה העיר מנהיגה רעים מאד שרובם אינם מתנהגים בדת היהדות מ"מ עליו שהצליח שמה ונתעשר חושב לארץ ההיא שהיא טובה ומאושרת וכמו לוט שכתוב עליו וירא את כל ככר הירדן כי כולה משקה וגו' ואנשי סדום רעים וחטאים וגו' ורם לבבו ושוכח לה' שגמלהו בחסדו כל טוב ושוכח כל רעיונותיו שהיה לו בעת נסיעתו שישב לעירו ונחלתו ולבהמ"ד שהיה קבוע לו לתורה ולתפלה אם אך יעזרהו ה' להצליח שמה מעט ואומר לנפשו מה לי ולבני לישב בארץ החשכה בעירי טוב שאעקור דירתי לגמרי משמה ושולח אחרי ב"ב וכל בניו הקטנים והגדולים שיבואו ג"כ אצלו וממילא מוכן סוף דבר מה נעשה מאתם שבהמשך הזמן סרו כל בניו וב"ב מדרך ה' ונעשה אצלם הפקר חילול שבת ושאר עברות כשאר אנשי העיר וממילא נמשך אח"כ כ"כ כמה דורות באופן זה הם ובניהם ובני בניהם ונתחייבו נפשותם למקום להכרת מארץ החיים ומי גרם לכל זה אם לא סיבה הראשונה של הלוקסוס ואלו היה אבי אביהן מתנהג בדרך התורה לא היה צריך להיות נודד בארץ רחוקה ורחוקה מדרך האמת וממילא היה הוא וכל בניו ובני בניו הולכים בדרך ה'. והנה הלוקסוס קלקל הרבה אנשים מאד אפילו אותם שנשאר במדינתנו ראשון לכל שנעשה עליו מקולקל בעונות שבין אדם לחבירו כי כיון שנעשה מורגל להתנהג בהוצאה רחבה מאד כדרך העשירים הגבוהים כבוד לו מאד להוריד עצמו מהנהגה זו כי לכלמה תחשב לו וכשהוא רואה שאין עסקו מעלה ריוח להנהגה כזו הוא מתיר לנפשו לעשות עול בעסקו ואונאה ורמיה וכל הצטדקות וחושב בנפשו שאין עליו עול בזה כי נוגע לו לפקוח נפש ונפשות ב"ב וסוף דבר שמקלקל בזה גם כל דורות הבאים אחריו אפילו בעונות שבין אדם למקום כי מתבונן בנפשו איך ומה לעשות איזה עצה שלא יפסק הנהגה נאה זו [לדור בדירות רחבות וכה"ג כל ההוצאות הנדרשות לזה] גם מבניו אחריו ומתבונן בעצמו הלא סתם עסקים הוא דבר שאינו מתקיים ומי יודע אם יעלה כ"כ ריוח לבני שיהיה לו מזה הנהגה כמותי וע"כ אראה להנהיגו בהנהגה חדשה שלא כדרך אבותינו שהיה עיקר רצונם ליתנם לחדרי תורה ואני אתננו ללימודים חדשים שיהיה מלומד גדול בכל לשונות הגוים ובחכמת הרפואה ובמדידה שבזה קרוב הדבר שאגיע למטרת הנ"ל וידוע שללימוד כזה הרבה חבריו היושבים שם מחללים שבת וכן שארי איסורי תורה הפקר בעיניהם וגם הוא בהמשך הזמן נעשה כמותם בכל הענינים כי התערב עמהם וילמוד ממעשיהם וכל"ז גרם לו פרי הלוקסוס של אביו זהו מה שרצינו לבאר השומע ישמע והחדל יחדל:

כי אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא ית"ש, ואמר הנביא מי חכם וכו' כי ישרים דרכי ה' הגם שאין נראים לעיני אדם ישר צדיקים ילכו
בם דע"י שרואים כ"ז בעיניהם ועומדים בצדקם שכרם הרבה יותר ורשעים עי"ז יכשלו יותר ע"ד שלא נעשה פתגם הרע וכו' וצדיקים
לפעמים כמעט נטוי אשוריהם מפני תמיה זו שרואים מהיפוך להיפוך לכן צריכים סעד לתמכם ובדין הוא שיתמכם ה' להיות הוא ית"ש
גרם כמאמר אלי' אתה הסיבות את לבם כנ"ל והנה נח ראה שלות רשעים ולולי שהקב"ה סעדו לא הי' עומד בצדקו לכן כתיב את אלקים
התהלך ואמר בדורו הי' צדיק, ואמרו אלו הי' בדורו של אאע"ה לא הי' נחשב כי אברהם ראה יותר ההיפוך צדיק ורע כי הי' נרדף
ונתנסה נסיון ואלה רשעים שלות עולם השגו חיל, ובאמת בזה נכשל לוט כי ראה צדיק ורע לו רשע וטוב לו, והיינו דכתיב וישא לוט את
עיניו וירא את כל ככר הירדן כי כולה משקה ונשא עיניו והתבונן ההיפוך שבין עובד ה' דהיינו אברהם שהי' צריך לנוע ולגור בארץ,
לאשר לא עבדו דהיינו אנשי סדום שראה את שלותם וירא את כל ככר הירדן כי כולה משקה ע"כ ויסע לוט מקדם אמר לית דין ולית דיין
א"א לא באברהם ולא באלקיו, ונח לא ראה ההיפוך רק טובת רשעים ולא יסורי צדיקים ומ"מ לולי הקב"ה עזרו לא עמד בצדקו אלו הי'
בדורו של אברהם שראה שני ההפכים לא הי' נחשב לצדיק, וכו"ז קודם שראה או ידע שיענש ה' לדורו, אבל כשאמר לו ה' ק"כ שנים
קודם שיביא המבול אז נתיישבה דעתו ולא הוצרך עוד סעד ואמר לו ה' בא אל התיבה כי אותך ראיתי צדיק לפני דייקא שאז הי' צדיק
גמור, והן הן דברי המדרש הה"ד הפוך רשעי' ואינם זה דור המבול כשנפלים לתוך ההפיכה ומים זדונים עוברים עליהם אז לב הצדיק
מתחזק ועומד חי לפני ה' בלי עזר ותומך, והיינו ובית צדיקים זה נח ובניו יעמוד מעצמו בלי תמיכה וסעידה כי סמוך לבו ובטוח בה', והיינו
דאמר דהע"ה כי הנה אויביך ה' כי הנה אויביך יאבדו, דהיינו כשהקב"ה עושה דין ברשעים אז לוקחים מזה מוסר ועי"ז יתפרדו כל פועלי
און ושמו של הקב"ה יראוי ונתקדש בעולם:

וזה שאמרה דבורה שראתה מפלת השונאים והרגישה בנפשה כי נתחזק לבה לה' ולתורתו ועבודתו, אמרה כן יאבדו כל אויביך ה' אם כן
יהי' תמיד אז ואוהביו כצאת השמש בגבורתה שיהיו דומין ממש לשמש בגבורתה ולא יצטרכו עוד לעזר מחולשת כחם מפני הרואה
בשלות רשעים ועבור והנה איננו, שמר תם וראה ישר כי אחרית לאיש שלום:

וזהו הבטחת הקרא בישעי' כאשר השמים וכו' עומדים לפני נאום ה' כאשר הם עומדים לפני דייקא שא"צ סעד ממני כן יעמוד זרעכם
ושמכם ולא תהיו צריכים עזר, ואיך יהי' זה ויצאו וראו בפגרי האנשים וכו' והי' דיראון מאמרו ז"ל די ראי' בזה שע"ז תתישב דעתם
ויוכלו עמוד לפני ה' כצבא השמים, והיינו למען ירבו ימיכם ואמרו ז"ל בסנהדרין דקאי לעתיד לימות המשיח ואחר תה"מ אז יהי' הכל
כצאת השמש על הארץ ובמדרש הה"ד ואוהביו כצאת השמש בגבורתו, כוונתו ע"ד שפירשנו, יחיינו ה' ויקימנו ויסיר שטן מלפנינו
ומאחרינו ונזכה להיות מאוהבי ה' כצאת השמש בגבורתה, ה"ד רבך אוה"נ חותם בברכה תמה, מאירת עינים כאור החמה בתורה תמה.
פ"ב נגהי ליום ב' י"ד ניסן תרכ"ט לפ"ק: הק' אברהם שמואל בנימין ב"הג מהרמ"ס זצ"ל: